

**Organizata për Sigurinë dhe Bashkëpunimin në
Europë**

**KODI I SJELLJES
MBI ASPEKTET POLITIKO-USHTARAKE
TË SIGURISË**

3 Dhjetor 1994

**Program për Seritë e Veprimit të
Menjëhershëm, No. 7**

Shënim: Ky dokument është miratuar në Mbledhjen e 91-të Plenare të Komitetit të Veçantë të Forumit të OSBE-së për Sigurinë dhe Bashkëpunimin në Bukuresht më 3 Dhjetor 1994 (shiko FSC/Journal No. 94).

DOC.FSC/1/95
3 Dhjetor 1994
Originali: Anglisht
21 Dhjetor 1994

**KODI I SJELLJES
MBI ASPEKTET POLITIKO-USHTARAKE
TË SIGURISË**

HYRJE

Shtetet pjesëmarrëse të Konferencës mbi Sigurinë dhe Bashkëpunimin në Europë (OSBE),

Duke njohur nevojën për të përmirësuar bashkëpunimin në lidhje me sigurinë, duke përfshirë nëpërmjet inkurajimit të mëtejshëm të normave të qëndrimeve përgjegjëse dhe bashkëpunuese në fushën e sigurisë,

Duke konfirmuar se asgjë në këtë Kod nuk zvogëlon vlefshmërinë dhe zbatueshmërinë e synimeve dhe parimeve të Kartës së Kombeve të Bashkuara apo të dispozitave të tjera të ligjit ndërkombëtar,

Duke ri-konfirmuar vlefshmërinë e pacënuar të parimeve udhëzuese dhe vlerave të përbashkëta të Aktit Final të Helsinkit, Kartës së Parisit dhe Dokumentit të Helsinkit 1992, duke mishëruar përgjegjësitë e Shteteve kundrejt njëri-tjetrit dhe të qeverive kundrejt qytetarëve të tyre, si dhe vlefshmërinë e angazhimeve të tjera të OSBE-së,

Ka miratuar Kodin e Sjelljes mbi aspektet politiko-ushtarake të sigurisë si vijon:

I

1. Shtetet pjesëmarrëse theksojnë se respektimi i plotë për të gjitha parimet e Komisionit mbi Sigurinë dhe Bashkëpunimin në Europë (KSBE) të mishëruara në Aktin Final të Helsinkit dhe implementimi në mirëbesim i të gjitha angazhimeve të ndërmarra në KSBE janë të një rëndësie themelore për stabilitetin dhe sigurinë, dhe si rrjedhojë përbëjnë një çështje shqetësimi të drejtpërdrejtë dhe legjitime për të gjitha Shtetet.

2. Shtetet pjesëmarrëse konfirmojnë vlefshmërinë e vazhdueshme të konceptit të tyre gjithëpërfshirës të sigurisë, siç është iniciuar në Aktin Final, i cili lidh ruajtjen e paqes me respektin për të drejtat e njeriut dhe liritë themelore. Ai lidh bashkëpunimin ekonomik dhe mjedisor me marrëdhëniet paqësore ndërmjet Shteteve.

3. Ato mbeten të bindura se siguria është e pandashme dhe se siguria e secilit prej tyre është e lidhur në mënyrë të pandashme me sigurinë e gjithë të tjerëve. Ato nuk do të forcojnë sigurinë e tyre në dëm të sigurisë së Shteteve të tjera. Ato do të ndjekin interesat e tyre të sigurisë në përputhje me përpjekjen e përbashkët për të forcuar sigurinë dhe stabilitetin në zonën e KSBE-së dhe më tej.

4. Duke rikonfirmuar respektin e tyre për barazinë sovraane dhe individualitetin e gjithësecilit, si dhe të drejtat e lindura nga dhe të përfshira në sovranitetin e tyre, Shtetet anëtare do t'i bazojnë marrëdhëniet e tyre reciproke të sigurisë mbi një përjasje bashkëpunimi. Ato theksojnë në këtë aspekt rolin kyç të KSBE-së. Ato do të vazhdojnë të zhvillojnë institucione balancuese dhe të përbashkëta përforcimi, që përfshinë organizatat Europiane dhe transatlantike, ndërmarrje multilaterale e bilaterale dhe forma të ndryshme të bashkëpunimit rajonal dhe nën-rajonal. Shtetet pjesëmarrëse do të bashkëpunojnë për të siguruar që të gjitha këto marrëveshje sigurie të jenë në harmoni me parimet e KSBE-së dhe angazhimet nën këtë Kod.

5. Ato janë të vendosura të veprojnë në solidaritet, nëse shkelen normat dhe angazhimet e KSBE-së dhe të lehtësojnë reagimet e përqëndruara në sfidat e sigurisë, që ato mund të hasin në përputhje me to. Ato do të konsultohen në kohë, në përputhje me përgjegjësitë e tyre në KSBE, me një Shtet pjesëmarrës që kërkon ndihmë në realizimin e vet-mbrojtjes së tij individuale apo kolektive. Ato, së bashku do të marrin në konsideratë natyrën e kërcënimit dhe veprimet që mund të nevojiten në mbrojtje të vlerave të tyre të përbashkëta.

II

6. Shtetet pjesëmarrëse nuk do të mbështesin aktet terroriste në asnjë mënyrë dhe do të marrin masat e duhura për të parandaluar dhe luftuar terrorizmin në të gjitha format e tij. Ato do të bashkëpunojnë plotësisht për të luftuar rrezikun e aktiviteteve terroriste nëpërmjet implementimit të instrumentave ndërkombëtar dhe angazhimeve mbi të cilat ato bien dakort në këtë aspekt. Ato, në veçanti, do të marrin hapa për të përmbushur kërkesat e marrëveshjeve ndërkombëtare, me anë të të cilave ato janë lidhur, për të proçeduar dhe ekstraduar terroristët.

III

7. Shtetet pjesëmarrëse kujtojnë se parimet e Aktit Final të Helsinkit janë të gjitha të një rëndësie primare dhe, për këtë arsye, ato do të aplikohen në mënyrë të barabartë dhe pazëzë, ku secila prej tyre do të interpretohet duke marrë në konsideratë edhe të tjerat.

8. Shtetet pjesëmarrëse nuk do të ofrojnë ndihmë apo të mbështesin Shtetet që janë në kundërshtim me detyrimin e tyre, që të heqin dorë nga kërcënimi apo përdorimi i forcës kundër integritetit territorial apo pavarësisë politike të ndonjë Shteti, apo në ndonjë mënyrë tjetër në konflikt me Kartën e Kombeve të Bashkuara dhe me Deklaratën mbi Parimet që Drejtojnë Marrëdhëniet ndërmjet Shteteve Pjesëmarrëse të përfshira në Aktin Final të Helsinkit.

IV

9. Shtetet pjesëmarrëse rikonfirmojnë të drejtën e lindur, siç njihet në Kartën e Kombeve të Bashkuara, të vet-mbrojtjes individuale dhe kolektive.

10. Secili Shtet pjesëmarrës, duke mbajtur parasysh shqetësimet legjitime të Shteteve të tjera mbi sigurinë, është i lirë të përcaktojë vet interesat e tij të sigurisë mbi bazën e barazisë sovrane dhe ka të drejtën që në mënyrë të lirë të zgjedhë marrëveshjet e tij të sigurisë, në përputhje me ligjin ndërkombëtar dhe angazhimet kundrejt parimeve dhe objektivave të KSBE-së.

11. Secili Shtet pjesëmarrës ka të drejtën sovrane t'i përkasë ose të mos i përkasë organizatave ndërkombëtare, dhe të jetë ose të mos jetë palë në traktatet bilaterale apo multilaterale, duke përfshirë edhe traktatet e aleancës; ato gjithashtu kanë të drejtën të qëndrojnë neutrale. Secili Shtet ka të drejtën të ndryshojë statusin e tij në këtë aspekt, në varësi të marrëveshjeve dhe proçedurave përkatëse. Secili do të respektojë të drejtat e gjithë të tjerëve në këtë mënyrë.

12. Secili Shtet pjesëmarrës do të mbajë vetëm ato kapacitete ushtarake që janë në proporcion me nevojat legjitime të sigurisë individuale apo kolektive, duke marrë në konsideratë detyrimet e tij nën ligjin ndërkombëtar.

13. Secili Shtet pjesëmarrës do të përcaktojë kapacitetet e tij ushtarake në bazë të procedurave kombëtare demokratike, duke mbajtur parasysh shqetësimet legjitime të Shteteve të tjera mbi sigurinë si dhe nevojën për të kontribuar në sigurinë dhe stabilitetin ndërkombëtar. Asnjë Shtet pjesëmarrës nuk do të tentojë të imponojë dominim ushtarak mbi ndonjë Shtet tjetër pjesëmarrës.

14. Një Shtet pjesëmarrës mund të stacionojë forcat e tij të armatosura në territorin e një Shteti tjetër pjesëmarrës në përputhje me marrëveshjen e tyre të lirë të negociuar si dhe në përputhje me ligjin ndërkombëtar.

V

15. Shtetet pjesëmarrëse do të zbatojnë në mirëbesim secilën nga angazhimet e tyre në fushën e kontrollit të armëve, çarmatimit dhe ndërtimit të mirëbesimit dhe sigurisë si një element i rëndësishëm i sigurisë së tyre të pandashme.

16. Me synim përmirësimin e sigurisë dhe stabilitetit në zonën e KSBE-së, Shtetet pjesëmarrëse rikonfirmojnë angazhimin e tyre për të vazhduar kontrollin e armëve, çarmatimin dhe masat e ndërtimit të mirëbesimit dhe sigurisë.

VI

17. Shtetet pjesëmarrëse angazhohen për të bashkëpunuar, duke përfshirë, nëpërmjet zhvillimit të kushteve të mira ekonomike e mjedisore, kundërvënien ndaj tensioneve që mund të çojnë në konflikt. Burimet e tensioneve të tilla përfshijnë shkeljen e të drejtave të njeriut dhe të drejtave themelore dhe të angazhimeve të tjera në dimensionin human; manifestimet e nacionalizmit agresiv, racizmin, shovinizmin, ksenofobinë dhe anti-semitizmin si dhe paqen dhe sigurinë e rrezikuar.

18. Shtetet pjesëmarrëse theksojnë rëndësinë e identifikimit të shpejtë të konflikteve potenciale dhe të përpjekjeve të tyre të përbashkëta në fushën e parandalimit të konfliktit, menaxhimit të krizës dhe zgjidhjes paqësore të mosmarrëveshjeve.

19. Në rastin e konfliktit të armatorur, ato do të kërkojnë të mundësojnë shuarjen efektive të armiqësive dhe do të kërkojnë të krijojnë kushtet e favorshme për zgjidhje politike të konfliktit. Ato do të bashkëpunojnë në mbështetje të ndihmës humanitare për të lehtësuar vuajtjen e popullatës civile, duke përfshirë lehtësimin e lëvizjes së personelit dhe burimeve të dedikuara për detyra të tilla.

VII

20. Shtetet pjesëmarrëse e konsiderojnë kontrollin demokratik politik të forcave ushtarake, parlamentare dhe të sigurisë së brendshme si dhe të shërbimeve të inteligjencës dhe policisë si një element i domosdoshëm për stabilitetin dhe sigurinë. Ato do të shtynë më tej integrimin e forcave të tyre të armatosura me shoqërinë civile si një shprehje e rëndësishme e demokracisë.

21. Secili Shtet pjesëmarrës në çdo kohë do të kujdeset dhe ruaj një kontroll dhe drejtim efektiv të forcave të tij ushtarake, paraushtarake dhe të sigurisë, nëpërmjet autoriteteve të themeluara në mënyrë kushtetuese, të veshura me legjimitet demokratik. Secili Shtet pjesëmarrës do të kryej kontrole për të siguruar se autoritete të tilla përmbushin përgjegjësitë e tyre kushtetuese dhe ligjore. Ato do të përcaktojnë në mënyrë të qartë rolet dhe misionin e forcave të tilla dhe detyrimin e tyre për të vepruar vetëm brenda kuadrit të tyre kushtetues.

22. Secili Shtet pjesëmarrës do të kujdeset për aprovimin e tij legjislativ të shpenzimeve për mbrojtje. Secili Shtet pjesëmarrës, në përputhje me kërkesat kombëtare të sigurisë, do të ushtrojë vet-kontroll në shpenzimet e tij ushtarake dhe do të kujdeset për transparencë dhe akses të publikut në informacionin e lidhur me forcat e armatosura.
23. Secili Shtet pjesëmarrës, ndërsa kujdeset për ushtrimin e të drejtave civile të çdo anëtari të shërbimit, do të sigurojë që forcat e tij të armatosura si të tilla të jenë politikisht neutrale.
24. Secili Shtet pjesëmarrës do të ofrojë dhe vazhdojë të mbajë masat për t'u mbrojtur kundër përdorimit aksidental apo të paautorizuar të mjeteve ushtarake.
25. Shtetet pjesëmarrëse nuk do të tolerojnë apo mbështesin forcat që nuk janë të përgjegjshme apo nuk janë të kontrolluara nga autoritetet e tyre të ngritura në mënyrë kushtetuese. Nëse një Shtet pjesëmarrës nuk është në gjendje të ushtrojë autoritetin e tij mbi këto forca, ai mund të kërkojë konsultime brenda KSBE-së për të marrë në konsideratë hapat që duhet të merren.
26. Secili Shtet pjesëmarrës do të sigurojë, që në përputhje me angazhimet e tij ndërkombëtare, forcat e tij paraushtarake të heqin dorë nga përvetësimi i kapaciteteve të misionit të luftimit përtej atyre për të cilat ato janë themeluar.
27. Secili Shtet pjesëmarrës do të sigurojë që rekrutimi apo thirrja e personelit për shërbim në forcat e tij ushtarake, paraushtarake dhe forcat e sigurisë është në përputhje me detyrimet dhe angazhimet e tij në aspekt të të drejtave të njeriut dhe lirive themelore.
28. Shtetet pjesëmarrëse do të reflektojnë në ligjet e tyre apo dokumenta të tjerë përkatës të drejtat dhe detyrimet e personelit të forcave të armatosura. Ato do të marrin në konsideratë praktikimin e shkarkimeve nga apo alternativave ndaj shërbimit ushtarak.
29. Shtetet pjesëmarrëse do të bëjnë gjerësisht të disponueshëm në vendet e tyre respektive ligjin ndërkombëtar humanitar të luftës. Ato do të reflektojnë, në përputhje me praktikën kombëtare, angazhimet e tyre në këtë fushë në programet dhe rregulloret e tyre të stervitjes ushtarake.
30. Secili Shtet pjesëmarrës do të instruktojë personelin e tij të forcave të armatosura mbi ligjin ndërkombëtar humanitar, rregullat, konventat dhe angazhimet që drejtojnë konfliktin e armatosur dhe do të sigurojnë që ky personel është i ndërgjegjshëm se gjithësecili është përgjegjës në mënyrë individuale për veprimet e tij sipas ligjit kombëtar dhe ndërkombëtar.
31. Shtetet pjesëmarrëse do të sigurojnë që personeli i forcave të armatosura i veshur me autoritet komandimi e ushtron atë në përputhje me ligjin përkatës kombëtar si dhe atë ndërkombëtar dhe që janë ndërgjegjësuar se ata mund të mbahen përgjegjës në mënyrë individuale sipas këtyre ligjeve për ushtrimin e paligjshëm të këtij autoriteti dhe se urdhërat në kundërshtim me ligjin kombëtar dhe ndërkombëtar nuk duhet të jepen. Përgjegjësia e eprorëve nuk i përjashton vartësit nga asnjë prej përgjegjësive të tyre individuale.
32. Secili Shtet pjesëmarrës do të sigurojë që personeli i forcave ushtarake, paraushtarake dhe personeli i forcave të sigurisë do të jetë në gjendje të gëzojë dhe ushtrojë të drejtat e tij njerëzore dhe liritë themelore siç janë reflektuar në dokumentat e KSBE-së dhe ligjin ndërkombëtar, në përputhje me dispozitat përkatëse kushtetuese dhe ligjore dhe me kërkesat e shërbimit.
33. Secili Shtet pjesëmarrës do të ofrojë procedura të përshtatshme ligjore dhe administrative për të mbrojtur të drejtat e të gjithë personelit të forcave të tyre.

VIII

34. Secili Shtet pjesëmarrës do të sigurojë që forcat e tij të armatosura, në paqe dhe në luftë, të jenë të komanduara, të plotësuar me ushtarë, të trajnuara dhe të pajisura në mënyrat që janë në përputhje me dispozitat e ligjit ndërkombëtar dhe detyrimet e angazhimet e tij respektive të lidhura me përdorimin e forcave të armatosura në konflikte të armatosura, duke përfshirë si të aplikueshme Konventat e Hagës të vitit 1907 dhe vitit 1954, Konventat e Gjenevës të vitit 1949 dhe vitit 1977, Protokollet Plotësuese të tyre, si dhe Konventën mbi Përdorimin e Armëve të Caktuara Convencionale të vitit 1980.

35. Secili Shtet pjesëmarrës do të sigurojë që politika dhe doktrina e tij e mbrojtjes janë në përputhje me ligjin ndërkombëtar që lidhet me përdorimin e forcave të armatosura, duke përfshirë konfliktin e armatosur, dhe angazhimet përkatëse të këtij Kodi.

36. Secili Shtet pjesëmarrës do të sigurojë që çdo vendim për të caktuar forcat e tij të armatosura në misione të brendshme sigurie të arrihet në përputhje me procedurat kushtetuese. Vendime të tilla do të përshkruajnë misionet e forcave të armatosura, duke siguruar që ato do të kryhen nën kontrollin efektiv të autoriteteve të themeluara në mënyrë kushtetuese në varësi të shtetit ligjor. Nëse drejtimi drejt forcës nuk mund të evitohet gjatë kryerjes së misioneve të brendshme të sigurisë, çdo Shtet pjesëmarrës do të sigurojë që përdorimi i saj duhet të jetë në proporcion me nevojat për zbatimin e ligjit. Forcat e armatosura do të tregojnë kujdesin e duhur për të shmangur dëmtimet ndaj civilëve dhe pronës së tyre.

37. Shtetet pjesëmarrëse nuk do të përdorin forcat e armatosura për të kufizuar ushtrimin paqësor dhe të ligjshëm të të drejtave të tyre njerëzore dhe civile nga persona si individë apo si përfaqësues të grupeve dhe as tu mohojë atyre identitetin e tyre kombëtar, fetar, kulturor, gjuhësor apo etnik.

IX

38. Secili Shtet pjesëmarrës është përgjegjës për zbatimin e këtij Kodi. Nëse kërkohet, një Shtet pjesëmarrës do të japë sqarimet e duhura në lidhje me zbatimin e Kodit. Organizmat, mekanizmat dhe procedurat e përshtatshme të KSBE-së do të përdoren për të aksesuar, rishikuar dhe përmirësuar, nëse është e nevojshme, zbatimin e këtij Kodi.

X

39. Dispozitat e miratuara në këtë Kod të Sjelljes janë politikisht të detyrueshme. Prandaj, ky Kod nuk i plotëson kërkesat për tu regjistruar nën Nenin 102 të Kartës së Kombeve të Bashkuara. Ky Kod do të bëhet i vlefshëm më 1 Janar 1995.

40. Asgjë në këtë Kod nuk ndryshon natyrën dhe përmbajtjen e angazhimeve të ndërmarra në dokumentat e tjerë të KSBE-së.

41. Shtetet pjesëmarrëse do të kërkojnë të sigurojnë që dokumentat dhe procedurat e tyre përkatëse të brendshme apo, aty ku është e përshtatshme, instrumentat ligjor të reflektojnë angazhimet e bëra në këtë Kod.

42. Teksti i Kodit do të publikohet në secilin Shtet pjesëmarrës, i cili do t'a shpërndajë dhe do t'a bëjë atë aq gjerësisht të njohur sa të jetë e mundur.

Për informacion shtesë mbi Organizatën
për Siguri dhe Bashkëpunim në Europë
dhe aktiviteve të saj:

OSCE Secretariat
Kärntner Ring 5-7
A-1010 Vienna, Austria
Telephone: (+43-1) 514 36-0
Telefax: (+43-1) 514 36-99
E-mail INTERNET address:
pm-dab@osce.org.at

Për kopje shtesë të këtij dokumenti
dhe për tituj të tjerë të publikuar nga
OSBE:

Prague Office of the OSCE Secretariat
Rytířská 31
CZ-110 00 Prague 1, Czech Republic
Telephone: (+42-2) 216 10-217
Telefax: (+42-2) 2422 38 83 or 2423 05 66
E-mail INTERNET address:
osceprag@ms.anet.cz

DOC.FSC/1/95 CONDUCTE
Printed in Vienna, Austria by
the OSCE Secretariat
Department for Conference Services
August 1996
